

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnštvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Stev. 40.

V Mariboru, dne 3. oktobra 1901.

Tečaj XXXV.

Nemci se posvetujejo.

Štajerski Nemci se bodo 5. in 6. oktobra t. l. zbrali na dveh krajih in povsodi se bodo posvetovali, kako bi se dal hitreje in uspešneje p o n e m č i t i slovenski rod na Spod. Štajerskem. Eno zborovanje bo v Radgoni, tamkaj se bodo posvetovali pripadniki nemško-narodne stranke. Drugo zborovanje se bo vršilo v Mariboru. To zborovanje sklicujeta združeni spodnje-štajerski nemški stranki in sicer vsenemška in nemško-narodna.

Natančneje se nam sicer ne pove, o kakih spodnje-štajerskih zadevah se bo govorilo na teh zborovanjih, ali nam se zdi, da je dovolj rečeno s splošnimi besedami, ki stoje na vabilih: Posvetovali se bomo o skupnem odločnem nastopanju proti skupnemu sovražniku nemškega naroda na Spodnjem Štajerskem. Ker sta obe nemški stranki, ki obstojita na Spod. Štajerskem, podpisani na vabilih, ni nobenega dvoma, da so jim skupni sovražniki edino le Slovenci.

Mi občudujemo nemško drznost, ki si upa na slovenskih tleh stare prebivalce, ki so Slovenci, imenovati svoje sovražnike. Še bolj občudujemo drznost, s katero se pozivljajo spodnještajerski Nemci na odpor proti svojim skupnim sovražnikom, proti nam Slovincem. Tako daleč smo torej že prišli! Ljudje, ki so prišli med nas in živijo od nas, imenujejo nas sovražnike in nam napovedujejo boj.

Kaj naj Slovenci odgovorimo na taka izzivanja? Skrajni čas je, da tudi naši voditelji skličejo zaupnike slovenskega naroda

skupaj, na katerem se bo posvetovalo, kako odbijati boj, ki se nam vsiljuje od nemške strani. Skrajni čas je, da si tudi spodnještajerski Slovenci sestavimo natančen program za naše bodoče delovanje in strmljenje. Nasprotniki se zbirajo in posvetujejo, mi pa spimo.

Slovenjegraški okoličani, še eno v premislek!

Skrbni starši vse prej dobro premisljijo, predno izročite komu svojega otroka v uk. Dobro blago se samo hvali, če pa vidiš koga svoje blago čez mero hvaliti in ponujati, moraš biti previden, da ne boš »Boštjan goljufan«. Podamo vam v teh le vrstah v premislek to-le vprašanje: Kaj bi radi napravili iz vaših otrok tisti, ki jih silijo v nemško šolo? — Poglejte si mesto! Drevo se spozna po sadu.

1. Narodne odpadnike ali nemškutarje. Slov. Gradec je bilo selo Slovincov, to kaže ime; kaj pa je danes? Večina mestjanov je zarod slovenskih starišev, to bereš iz napisov, kamor pogledaš, a danes se med njimi slovenski rod in jezik zaničuje. To bodo postali tudi vaši otroci. Čujte svojega nekdanjega škofa Slomška: »Kdo ponemčuje neprenehoma naše slovenske trge in sela, ter po nemščini zeva, kakor klopotec po vetru, rekoč: le nemško! le nemško! Vse to nemškutarji delajo, ki slovenske zemlje kruh zauživajo, in pijejo vince slovenskih gor, slovenski narod pa

zasramujejo, in napeljujejo proste Slovence nemškovati in nemško vsaj napol hrustati. — Nemškutarjev ne skrbi, naj bi se naša draga mladina v šoli krščanskega nauka prav živo naučila, se privadila Bogu lepo služiti, očeta in mater za ljubo imeti, ljubiti svojo domovino, spoštovati cesarja in slušati svojo postavno gosposko, naj bi prirasla mladež naša bistro glave in pa zlahtnega srca. Le nemško! le nemško! nasi nemškutarji na ves glas upijejo, pa ne pomislijo, da je slovensko mladež po nemško šolati ravno toliko, kakor prazno slamo mlatiti; veliko ropotanja, malo pa čvrstega zrnja. Otroci se naučijo po nemško kleti, svoje rojake za zijake imeti, se domačega blaga sramovati in se le s ptujim bahati. Tako izsolana mladina je na pol sirova jed; ni ne Slovenec, in ne pravi Nemec; vsakega pol ploda, malo — malo pridnega. Glejte nemškutarije žalostni sad!

2. Sovražnike samostojne Avstrije ali prusake. Gotovo ste že videli v mestu, kako vse, staro in mlado, žensko in moško, nosi na prsih modrih ali plavice, dokler ta zel po polju cveti. Tega ne storijo za kinč, ampak da očitno kažejo, kaj nosijo v srcu in kogar somišljeniki so. Modriš si na prsi pripenjajo taki, kojim srce gorkeje bije za Prusijo nego za samostalno Avstrijo. Modrišarji so somišljeniki tistih, ki stavijo luteranskim tujcem most preko Avstrije do Adrije. Vsaka ponemčevalna šola je nov steber za ta most. Več ko se slovenskih otrok ponemči, prej bo ta most gotov. Bode-li vi, slovenski in krščanski okoličani

Listek.

Materina smrt.

(Spisal Al. Kokelj.)
(Konec.)

Tudi mati je pozneje pozabila njegovo nepokorščino ter mu je zopet skazovala svojo ljubezen. On jo je pa tudi pristrčno ljubil ter ji pošiljal iz mesta raznih darov o njenem godu, o Božiču, o Veliki noči itd. Večkrat je bila tudi pri njem v mestu ter se je igrala z malimi unuki in unukinjami. Prav dobro so se vzeli skupaj in to po vsej pravici, saj pravijo ljudje, da čim starejši postaja človek, tem bolj je podoben otroku.

Ker je bila torej tako ljubezen med njima, so takoj, kakor hitro je bila ona nevarno zbolela, pisali ponj, da naj pride domov, toda njega ni bilo ob določenem času. To je še bolj povečalo zmešnjavo. Mladi Dolinar in Dolinarica sta jokala, otroci so jokali, ker so videli, da oče in mati isto delata. Posli pa tudi niso bili za nobeno rabo. In kolikor bolj se je približeval večer, tem slabjša je bila mati. Videti je bilo, da se je res približala njena zadnja ura; le tu in tam je še odprla oči in srpo pogledala okrog postelje stoječe ljudi. Izgovarjala je tudi posamne besede, kakor: »Jezus, Marija — Joj-

mene, rešite me« itd. Na Jakoba je bila revica že popolnoma pozabila. Že so bili užgali mrtvaško svečo, domači so poklekli okrog njene postelje in molili litanije vseh svetnikov tako goreče kot malokdaj v življenju. Stara mati pa je mirno spala, bila je že bolj podobna mrliču kot živemu človeku. Še enkrat je odprla oči, še enkrat se je stresla in njena blaga duša se je ločila od telesa ter je splavala v zgornji boljši svet ob šestih zvečer na dan sv. Tomaža apostola.

Oj, kak nered je bil zdaj pri Dolinarjevih! Vsi so letali sem in tja. Nihče ni vedel, česa bi se lotil. Iz zvonika župnijske cerkve pa se je oglasil veliki zvon ter je glasno nanznanjal ljudem, da se je preselila v večnost jedna najlepših duš tistega kraja. Ves nemir po vasi je naenkrat potihnil; gotovo se je vsak vaščan pobožno prekrizal in izmolil jeden ali dva očenaša za njeno dušo. Naglo so se bili sešli bližnji sosedje, tolažili so domače, naredili mrtvaški oder za ranjko ter jo takoj položili nanj. V roke so ji dali molek in sv. razpelo, okrog glave so ji nadevali raznovrstnih podob in na vsaki strani odra so prižgali tri sveče. K nogam so postavili posodico z blagoslovljeno vodo, da so jo mogli poskropiti oni, ki so prišli molit. Tako je ležala stara žena na mrtvaškem odru. — Pri Dolinarjevih pa je bila tista noč jedna

najbolj žalostnih: nihče ni očesa zatisnil, ker so bili vsi preveč vznemirjeni in potrti.

II.

Nič ni stalnega na svetu; jeden človek odide, drugi pride, jeden se rodi, drugi umrje. Teh misli so bili tudi ljudje, ko je drugo jutro zvonilo z vsemi zvonovi umrlej Dolinarici. »Stara je bila, dolgo se je branila smrti, na zadnje pa jo je vedar le pobralo«, tako je rekel marsikak vaščan. In zopet drugi je menil: »Dolgo je živela, a še premlada je umrla, tako dobrih gospodinj je malo«. In res, da je bila stara Dolinarica dobra gospodinja in izvrstna mati, to se je pokazalo tudi pri njenej smrti. Ves dan so jo hodili ljudje škropit od blizu in daleč, majhni in veliki, ženske in moški. Marsikatera ženica se je bridko zjokala pri njenem odru, poskropila jo in pobožno molila. Druga jo je zopet kazala malim otrokom rekši: »Vidiš, tu leži Dolinarjeva mama, katera te je tako rada imela. Le poklekni in pobožno moli, da bo v nebesih prosila za te!«. In mali otroci so storili, kakor so jim ukazale mamice; poklekli so, sklenili drobne ročice in molili za ranjko. Vsi, o cela vas, cela župnija in še daljni ljudje so kazali veliko sočutje do Dolinarjevih. Sožalnih telegramov seveda niso pošiljali, tudi ne vencev in pisem, a molili

tudi pomagali staviti ta most? Kako bi se kedaj vašim potomcem godilo, ako bi se ta most res dogotovil, vam danes tužno pričajo Poljaki pod prusko oblastjo. Naj vam zapišemo le eden zgled. Da bi prej ko prej poljski rod ponemčili in poluteranili, je vlada zapovedala, da morajo biti šole popolnoma nemške. Niti krščanski nauk se ne sme učiti v poljskem, otrokom razumljivem jeziku. Ker tako ne morejo duhovniki otrok nič naučiti, jih bi radi nekateri posebej učili. Pa tudi to se ne pripusti. Ko je na primer 19. junija župnik Nižinski v mestecu Dobricah pripravljaval poljske otroke posebej za prvo sveto spoved, pridrl je mestni župan z žandarji in razpodil župnika ter otroke. Ali bi ti mirno spal v svojem grobu, če bi le količkaj pripomogel, da bi se kedaj tako godilo v naši ljubi domovini?

3. Odpadnike od Rima ali od katoliške vere. To vam pravi že zdrava pamet. Če se bo namreč otrok moral učiti krščanski nauk v nerazumljivem jeziku, ga prvič jasno razumel ne bo, drugič pa tudi ne bo ljubil in čislal krščanskih resnic, kajti kar se komu v glavo vbija, to se mu ne prikupi, ampak pristudi. Poleg tega pomislite še to: vaši otroci se bodo vsak dan shajali z otroci, izmed katerih mnogi pač ne morejo prinesiti s seboj veliko verske gorečnosti in pobožnosti. Kakoršno drevo, tak klin, kakoršen oče, tak sin. Ena sama garjeva ovca pa zadostuje, da celo čredo okuži. Že samo vsled tega je velika nevarnost, da vaši otroci postanejo lahko versko mlačni že v šoli, in potem po šoli somišljeniki tistih, katerih v cerkvi pri pridigi menda malokedaj vidite, pač pa si najemajo luteranske pridigarje, in kateri se bratijo ter družijo s tistimi, ki vpijejo: »Proč od Rima!«

4. Bebe in neotesance. V tujem jeziku se ne moreš nikdar toliko naučiti, kakor v materinem. Sičar pa šole namen ni, otroke le učiti, ampak otroke tudi vzgojevati, to je šole imeniten in poglavitni namen. Otrok pa se vzgojuje, ako se v njegovem srcu zatira, kar je slabega, pa se vanj seje in zaliva, kar je lepega, dobrega, blagega, plemenitega. To se pa uspešno ne more doseči v šoli, kjer se otroci zaradi materinega jezika po strani gledajo ter se jim s tem iz srca rujejo korenike najblažjih čutov. Poslušajte modrega in učenega Slomška: »Kaj pa hočejo nemškutarji slovenskemu rodu storiti? Derhal želijo v dušni temi pustiti, naj bi ubogo ljudstvo za nos vodili; hočejo, naj bi Slovenci tiho djali, da bi jim lahko domače blago jemali in jih ponemčili.«

so povsodi za-njo in sorodniki so najemali m. že. In tisti večer, ko so jo drugi dan imeli pokopati, je bilo pri Dolinarjevih toliko ljudi kot včasih po zimi v cerkvi, kakor so pravili pozneje. Posebno sorodniki so bili razven Jakoba vsi zbrani. Uganjevali so, kaj bi ga bilo zadržalo, a gotovega niso mogli nič izvedeti. Glavna govorica pa se je sukala le okrog ranjke ter so zopet in zopet naštevale vse njene dobre lastnosti. O tu je bilo pač drugače kot je pri gospodi v mestih! Ondi izročje domači tujcem skrb za človeka, ko enkrat umrje, sami pa ga zapuste in jedva pogledajo, kako je napravljen na mrtvaškem odru. Da bi molili za rajnega ali dali za kako sv. mašo, to jim pride le malokedaj na misel.

Toda treba je, da zapustimo za nekaj časa to našo družbo in pogledamo, kje je Jakob. Njega takrat ni bilo v Ljubljani, ko je dobil z doma pismo, marveč šel je bil radi neke sodnijske preiskave v nasprotni del dežele. A prišedši nazaj spoznal je takoj nevarnost, v kateri je bila mati, ter se je nemudoma podal na svoj rojstveni dom. Tisti večer, ko je bilo zbranih pri Dolinarjevih toliko ljudi, korakal je ravno po klancu proti vasi navzgor. Mlad, močen mož ga je spremljal in mu nesel malo prtljago. Bilo je precej temno; nebo so pokrivali oblaki in droben

Da bi to, ali samo eno ali drugo, kar je navedeno v teh starih točkah, postal le en otrok iz okolice, tega pač gotovo ne bi rad videl nobeden oče in nobena mati; tako malo ljubezni nimaš do svojega otroka. Zatoraj, če se ne boš imel miru, pa bodo še hodili lovit tebe in tvoje otroke, bodi trden, moški, ne daj se preslepiti. Reci vsakemu takemu lovcu z resničnim prijateljem tvojih otrok, rajnim Slomškom: »Slovenci nočemo nobene vojske in prepira ne iščemo, ampak le svoje pravice, svojim sosedom rekoč: »Kar ne želite, da bi vam drugi storili, ne želite storiti tudi vi nam.« Pustite Slovincem dve reči, ki sta nam dragi kakor svetle oči: sveto katoliško vero in pa besedo materino! Po nemščini se je svoje dni kriva vera v naše kraje vrnila, po nemščini se nam tudi v naših časih ponuja. Pade naša prava vera, pade tudi naša sreča. Mi nočemo v nemar pustiti nemški jezik. Pridno se hočemo nemške besede učiti, pa slovenske še bolj. Prijazno bomo pravičnim Nemcem roko podajali v vseh poštenih rečeh, pa tudi svoj materni jezik bomo krepko varovali. Slovenci in Nemci smo Avstrijanci; enakopravnost naj bo naš pas in pa krščanska ljubezen! Enake dolžnosti hočemo voljno nositi, pa tudi zavživati enake pravice, in ljubi mir bo med nami doma.«

Politični ogled.

Novi predsednik zjedinenih držav severo-amerikanskih. Do 4. marca 1905 je zdaj postavljen za predsednika zjedinenih držav severo-amerikanskih, dosedaj podpredsednik Todor Roosevelt, kateremu to mesto pristojno po določilu postave, ki zahteva, da v slučaju smrti predsednika na njegovo mesto stopi podpredsednik in vodi državo in njeno politiko v isti smeri kakor umrli predsednik do preteklosti časa za novo volitev predsednika. Todor Roosevelt je rojen v New-Yorku leta 1852. od jako premožne rodovine, katera se je tam iz Holandije naselila. Sedanji predsednik se je uže v mladih letih izical v politiki, ter je bil uže prefekt v New-Yorku in komisar pod predsednikom Harrisonom. Slovi kot odločen mož in je velik nasprotnik Nemcev, kateri bi tudi v zjedinenih državah hoteli imeti prvo besedo. On je odločno povedal, da hoče Ameriko za Amerikane. O zadržki vojski proti Španiji je bil položil podpredsedniško čast in se podal v vojsko. Prošnje vseh političkih oseb niso pomagale, odišel je bil na otok Kubo in ondi

sneg je po malem naletaval. V časih se je vzdignila burja ter mu je nesla sneg ravno v oči, a vkljub temu je korakal dalje. Da mu je mati umrla, to je bil izvedel že na potu. Kake misli so li navdajale našega Jakoba tedaj? Nikakor ne vesele; zelo bridko mu je bilo pri srcu. Umrta mati mu je bila pred očmi, mati — ležeča na mrtvaškem odru... Tista dobra ženica, ki ga je tako skrbno vzgojila, ki ga je najprej učila Boga spoznavati in ljubiti, tista je torej mrtva. In zdaj jo bodo dejali v grob! Ondi bo trohnelo to srce, ki je njega tako srčno ljubilo. Take in jednake misli so ga navdajale, ko sta korakala s spremljevalcem proti vasi navzgor. Srce Jakobovo je bilo nemirno, oko mu je včasih porosila solza, katero pa je naglo obrisal. In glej, že sta pred domačo hišo, že čujeta glase znanih ljudi! Še jeden korak in Jakob stoji na pragu rodne hiše. Počasi gre po veži, stopi v sobo, kjer so bili ljudje, a on se niti ne ozre na-nje, niti ne reče kake besede, marveč gre naravnost k mrtvaškemu odru. Pogleda mater, poškropi jo, poljubi ji čelo, poklekne in moli... Ljudje so seveda obmolknili kakor bi trenil ter so presenečeni gledali ta prizor. — In drugi dan so pravile matere svojim otrokom po celej vasi, po celej župniji in še dalje, kako rad je imel Jakob svojo mater, da je celo mrtvo

zbral polk prostovoljcev, s katerimi se je vojskoval pri Sant Jago; ko je bil sklenjen mir, povrnil se je v New-York in prevzel podpredsedniško mesto. Atentat v Buffalu ga je privedel do voditelja velikanske in raznarodne države.

Sestanek katoliških kmetov. Češka katoliško-narodna stranka na Moravskem je priredila dne 22. sept. shod krščansko-mislečih kmetov. Udeležilo se ga je velikansko število nad 17.000 kmetov. S tem veličastnim shodom so izrekli moravski kmetje, da hočejo imeti lastno, samostojno organizacijo. Kot govorniki so nastopili državna poslanca dr. Hruban in dr. Stojan, deželni poslanec Ševčík, učitelj Hadliček, urednik Šamalík in Šramek. Ker je na Spodnjem Štajerskem liberalizem začel zbirati svoje redke somišljenike med kmeti, treba bo tudi krščanske kmete zjediniti v trdno zvezo. Prej ali slej se bo to delo moralo izvršiti.

Materin jezik pri vojaki. Nasi čitatelji še se bodo spominjali, da je bilo mnogo čeških in tudi nekaj slovenskih dosluženih vojakov zaprtih, ker so se pri kontrolnih shodih oglašali z »zde« ali »tukaj«. Ravnalo se je, kakor da bi morala vsled teh nedolžnih besedic razpasti naša armada. Tudi naglašanje, da mora vladati v dobri armadi le eden jezik, je bilo pretirano. Letošnjih manevrov na Hrvatskem in Ogrskem se je udeležilo tudi hrvatsko in madjarsko domobranstvo, ki ima hrvatski oziroma madjarski poveljstveni jezik. Vkljub temu so se manevri dobro izvršili, vsaj poveljstveni jezik ni delal ovir. Neki dunajski časnik piše o teh manevrih: »Kar tujim gostom na delih našega vojaštva najbolj ugaja, je skupno delovanje vojske in domobrancev kakor popolno enakopravnih činiteljev, neovirano skupno delovanje istih vzlic različnosti poveljstvenega jezika!! Včeraj n. pr. se je dogajalo neredko, da je eden in isti opazovalec mogel čuti, kakor se je isto povelje dajalo hkratu v treh različnih jezikih: »Habt acht« se je glasilo pri četah linije, »Vigiaz« pri ogrskih honvedih in »Pozor« pri hrvatskih domobranci; potem zopet »Halt«, »Allj« in »Stoj!« Jednotnost v izvežbanju in sličnost v načelih, po katerih se vrši vežbanje, sta, ki premostujeta različnost v izobraževalnem in poveljstvenem jeziku!« No, nemški jezik torej ni edino rešilen. To morajo sedaj Nemci sami priznati in to je že nekaj.

Pruski vojaki na avstrijskih tleh. Naš zunanji minister Gulohovski se je hotel zopet enkrat Prusom in Prusakom prikupiti. Pruski vojaki, ki so bili v vojski s Kitajsko,

poljubil, kako je molil vpricho ljudij, čeprav je tako imeniten gospod itd. Omeniti moram, da se je zdelo vse to ljudem tistega kraja nekaj nenavadnega.

Kaj se je še dalje godilo ta večer pri Dolinarjevih, ne bom popisoval. Da ni bilo nobenega veselja in prave govorice, to lahko vsak razume. A povedati hočem zopet, kak je bil Dolinarčin pogreb. — Drugo jutro sešlo se je bilo ondi dokaj ljudi; doma so le tisti ostali, ki niso mogli iti. Staro mater so zabili v rakev, potem pa so vsi navzoči zmolili klečeč jeden rožni venec za njeno dušo, kakor je še dandanes navada na Gorenjskem. Po končani molitvi so vzeli štirje možje rakev na svoje rame ter so nesli staro Dolinarico k večnemu pokoju — v hladno zemljo. Niti jednega venca ni bilo na rakvi, niti kake druge okrasbe razven križa, kateri se je že od daleč svetil. Prva za rakvo sta stopala Jakob in Ivan, za njima so se vrstili drugi sorodniki, sosedje, prijatelji, znanci in več beračev, kateri so tudi hoteli svoji dobrotnici skazati poslednjo čast. Niso bili pokriti, niso se razgovarjali med sprevedom, niso gledali okrog kakor delajo po mestih, marveč mirno, počasi so se pomikali naprej in molili sv. rožni venec. Ko so pa bili prišli že blizu cerkve, so jim prišli duhovnik nasproti; blagoslovili so truplo in odšli.